

VAN DOCENT BIOLOGISCHE TEELT
NAAR HOOGLERAAR VEREDELING

EDITH LAMMERTS

VAN BUEREN

NEEMT AFSCHEID

In december neemt Edith Lammerts van Bueren afscheid vanwege haar pensioengerechtigde leeftijd. Als onderzoeker is zij verbonden aan het Louis Bolk Instituut. Daarnaast is zij bijzonder hoogleraar aan Wageningen University & Research. Op 7 december 2017 spreekt zij haar afscheidsrede uit in Wageningen. Met Ekoland kijkt Lammerts van Bueren terug op haar carrière, op de ontwikkeling van biologische landbouw en de opkomst van biologische veredeling.

TEKST LIDWIEN DANIELS & LEEN JANMAAT

FOTO GUY ACKERMANS-LBI

Hoe ben je in de biologische sector terecht gekomen?

“Dat is een mooi verhaal. Ik ging naar Wageningen om Plantenveredeling te studeren en in de loop van de eerste jaren kreeg ik steeds meer een ongemakkelijk gevoel. Waar ben ik mee bezig? Hoe moet ik weten wat goede rassen voor een boer zijn als ik niet eens weet hoe tarwe groeit, laat staan dat ik ooit in een tarweveld heb gelopen? Ik besloot van studierichting te veranderen en eerst een teeltrichting te doen. Daar ontmoette ik medestudenten zoals Wim Vredenvoogd en Everdien Eskes die later zelf in de biologische landbouw gingen werken. Ik wist niet dat er een alternatieve landbouw, zoals dat destijds heette, bestond. Toen ik een lezing van Jan Schrijver hoorde, die op dat moment (1975) als jonge tuinder het groentebedrijf van zijn vader overnam en omschakelde naar bio, was ook ik helemaal om.”

Wie hebben jou geïnspireerd?

“Na mijn afstuderen in 1978 ben ik Willy Schilthuis opgevolgd als docent op Warmonderhof, dat toen nog gevestigd was in Kerk Avezaath bij Tiel. Dat was een warm bad van BD-landbouw en antroposofie. Tuinbouw leerde ik van Floris Kristensen en Do Veltman. Om praktische ervaring op te doen werkte ik in mijn vrije tijd bij Jan van Geffen op zijn bedrijf, toen nog in Lunteren. Maar het was ook de tijd dat Jan Diek van Mansvelt, Willem Beekman en Nico Torenstra samen de directie van Warmonderhof vormden. Van hen heb ik enorm veel geleerd.”

“Er moet
wat mij
betreft
ruimte
komen
voor het
veredelen
van kleine
gewassen.”

Wanneer heb je de veredeling weer opgepakt?

“Dat heeft lang geduurd want de telers zaten daar in de jaren '80 niet op te wachten. Ze hadden het al moeilijk genoeg om goed te bemesten en onkruid en ziekten te beheersen. Dan moest je niet aankomen met zoiets als biologisch geteeld of veredeld zaad. Maar toen begin jaren '90 de GMO's opkwamen, begon men zich te realiseren dat er iets moest gebeuren. Vanaf dat moment zijn er stappen gezet voor biologische veredeling en vermeerdering. We zijn met de sector meegroeid, door eerst rassenproeven te doen, belangrijke eigenschappen te bepalen en met zaadbedrijven te communiceren om tot een geschikt assortiment te komen. Stap voor stap is de veredeling voor de bio-sector opgepakt.”

En welke stappen zijn er genomen? Hoe is dat allemaal gelukt?

“De echte versnelling kwam in de aanloop naar 2004 toen biologisch zaad een verplichting voor de sector werd. Er ontstonden allerlei initiatieven. We richtten Stichting Zaadgoed op en onder die vlag maakten we de eerste jaarlijks overzichten van het aanbod aan biozaad (Groene Zadengidsen 2002-2004). Biologica – nu Bionext – raakte betrokken bij het thema. Internationaal richtten we het Europese consortium voor biologische plantenveredeling (ECO-PB) op. Daar werkten we samen aan het professionaliseren van de biozaadsector; we stelden uitgangspunten op en hebben erg veel en goed gediscussieerd over wat biologische

Edith als studente actief in de feministische beweging in Wageningen_1975

“Wat ik geweldig vind is dat ketenpartijen het belang beginnen in te zien van veredeling.”

zaadteelt en plantenveredeling zou moeten zijn. Die fundamente bieden vandaag de dag de mogelijkheid om nieuwe technieken te beoordelen, zoals cisgenese en CRISPR-Cas. Toepassingen die niet aansluiten bij de principes van biologische landbouw. De discussie hierover blijft, maar ik richt me nu vooral op nieuwe concepten die de biologische sector verder helpen.”

Welke ontwikkelingen in de biologische veredeling hebben echt indruk op je gemaakt?

“Wat ik geweldig vind is dat ketenpartijen het belang beginnen in te zien van veredeling. Toen wij bij het Louis Bolk Instituut in 2011 het Europese onderzoek naar vervanging van koperbespuitingen (COFREE) startten, kozen we nadrukkelijk voor het ontwikkelen van de marktexperimenten: ketenpartijen betrekken bij het vermarkten van nieuwe resistente aardappelrassen. Het opschalingsconvenant met de diverse marktpartijen, dat recent tot stand is gekomen om voor het biologische segment alleen phytophthora-resistente aardappelrassen in het schap te hebben, is een enorme stap voorwaarts. Retailers hadden eerder geen idee van wat een biologisch teler doormaakt als hij zijn biologische aardappeloogst verwoest ziet worden en er eigenlijk geen aanvaardbare middelen zijn om de ziekte te stoppen. Vanuit het buitenland kijken ze met verbazing naar wat we hier met de keten voor elkaar hebben gekregen.

“Parallel hieraan lopen veredelingstrajecten gericht op zaadvaste rassen. Dit doen we in samenwerking met bedrijven als Eosta en Odin. Het staat nog in de kinderschoenen en ik laat het graag over aan mijn collega-onderzoekers. Ik maak me wel zorgen over veredeling

Foto: Lemelke Post-Schothoorn

Edith was veelvuldig betrokken bij een publiek debat, zoals hier tijdens de Publieksgedag over cisgenese en Bioimpuls 2013

voor kleine gewassen. Hiervoor is steeds minder ruimte en ontwikkeling. Enerzijds begrijpelijk: veredelaars spelen sneller quitte als het om veel hectare gaat. Maar de perspectieven voor biologische pastinaak, bonen of zomertarwe zijn echt zorgwekkend. Tegelijkertijd denk ik dat we ons goed moeten realiseren dat juist diversiteit de basis is van biologische landbouw en van onze voedselproductie in het algemeen. En dat in die diversiteit onze oplossingen voor de toekomst liggen. Dus er moet wat mij betreft ruimte komen voor het veredelen van ‘kleine’ gewassen. En de kosten? Daar zou je creatief naar kunnen kijken. Als iedere consument die een biologisch brood koopt 1 cent extra betaalt, kun je al een fonds starten voor de veredeling van tarwerassen. We moeten nieuwe vormen vinden waarin veredelaars bij onze voedselgemeenschappen horen.”

Wat zijn de hoogtepunten geweest?

“Dat was de onverwachte erkenning van de overheid voor biologische landbouw. In 1993 ontvingen we een afvaardiging van het ministerie van Landbouw die zichzelf had uitgenodigd. We dachten op onze kop te krijgen: dat we moesten stoppen met alsmaar financiering voor projecten te vragen. Beleidsmatig waren we een behoorlijke luis in de pels. Maar niets was minder waar. Ze geloofden weliswaar niet dat heel Nederland biologisch zou worden, maar ze wilden wel van ons leren en wilden erachter komen hoe wij met gangbare onderzoekers konden gaan samenwerken. Biologische landbouw als kraamkamer voor duurzaamheid was een omslagpunt! We konden het toen haast niet geloven.

Een ander hoogtepunt was natuurlijk het instellen van de buitengewone leerstoel Biologische Plantenveredeling in Wageningen. De eerste in de wereld. Dit kreeg navolging in Duitsland met een gewone leerstoel voor dit vak aan de Universiteit van Kassel. En onlangs is in Amerika een fonds in het leven geroepen om vijf hoogleraren Organic Plant Breeding in te stellen. Er is echt iets losgemaakt.” ■

MINI-SYMPOSIUM

Op 7 december 2017 organiseert het Louis Bolk Instituut in samenwerking met Wageningen University & Research een mini-symposium over tastbare resultaten van biologische plantenveredeling. Dit vindt plaats in Hof van Wageningen, van 12.30 – 15.30 uur. Wilt u hierbij aanwezig zijn? Deelname is gratis, maar meldt u zich dan wel vóór 25 november 2017 aan door een e-mail te sturen naar Nicole Trefflich: nicole.trefflich@wur.nl. Om 16.00 uur spreekt Edith Lammerts van Buuren haar openbare afscheidsrede uit in de Aula van Wageningen. Aansluitend vindt een receptie plaats. Hiervoor hoeft u zich niet aan te melden.